

Dr. Nováky Mónika¹

LAKOSSÁGVÉDELEM - POLGÁRI VÉDELEM IZRAELBEN²

(PROTECTION OF THE POPULATION – THE CIVIL PROTECTION IN ISRAEL)

A II. világháborút követően Európa szerte megváltozott a lakosság védelmének dimenziója. Míg korábban a lakosság fegyveres harcok, konfliktusok, légitámadások elleni védelmét kellett megszervezni, addig a 70-es évektől a lakosság védelmének hangsúlya a természet és az ember okozta katasztrófák bekövetkeztekor alkalmazott védelmi feladatokra helyeződött át. A Közel-keleti térségben azonban a politikai helyzet nem tette és ma sem teszi lehetővé, hogy a lakosságvédelmi feladatok kizárólag a természeti katasztrófák bekövetkeztére koncentrálódjanak. A térség fegyveres konfliktusai mellett az elmúlt években két esetben is pusztító, emberáldozatot követelő tűzzel kellett felvenniük a harcot az izraeli védelmi szerveknek Haiában és környékén. A cikkben a szerző kísérletet tesz arra, hogy bemutassam a jelenkori Izrael lakosságvédelmi tevékenységét.

Kulcsszavak: konfliktus, lakosságvédelem, katasztrófa, biztonság

After World War II the dimensions of the protection of the population changed in Europe. While earlier the protection of the population against armed conflicts and air attacks had to be organised, from the 1970s the focus of the protection of the population shifted to protection activities used in times of natural and man-made disasters. However, in the Middle-East the political situation has not allowed such shift, and the tasks of the protection of the population cannot concentrate solely on disaster management. In addition to the armed conflicts of the region in the past two years Israeli protection authorities also had to fight devastating fires two times in the past years in Haifa and the surrounding areas. This article attempts to present the present activities of Israel performed for the protection of the population.

Keywords: conflict, protection of population, disaster, security

BIZTONSÁG

Mi a biztonság? Olyan helyzet, amely félelem, aggodalom nélküli, vagyis egy fenyegetettség nélküli állapot. Jelenti továbbá mindazon céloknak, feladatoknak, eszközöknek a rendszerét, amelyek felhasználásával a fenyegetettség csökkenthető, és elhárítható a veszélyhelyzet. Fontos tudni, hogy a biztonság csak a veszély, fenyegetés összefüggésében értelmezhető. A biztonság összetevői a következők lehetnek: politikai, gazdasági, társadalmi, környezeti, katonai, informatikai, pénzügyi, egészségügyi, vagy belügyi. [1]

A biztonság célja a veszélyektől, fenyegetésektől való védelem. A veszélyek elleni fellépés fokozatai: megelőzés, felderítés, megakadályozás (beavatkozás), helyreállítás (kompenzálás), rendszerfejlesztés.

¹ Nemzeti Közsolgálati Egyetem: Katasztrófavédelmi Intézet, e-mail: novaky.monika@uni-nke.hu ORCID: 0000-0002-5319-4457

² „A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt, 1. számú alprojekt keretében, a Nemzeti Közsolgálati Egyetem felkérésére készült

Azt, hogy egy adott pillanatban egyénként biztonságban érezzük magunkat, függ az aktuális állapotunktól: egészség, családi helyzet, munkahely léte- nem léte, pénzügyi-anyagi helyzet stb.

Edward N. Lorenz³ amerikai matematikus, meteorológus, a káoszelmélet egyik megalkotója volt. 1972. december 29-én az American Association for the Advancement of Science éves ülésén elmondott előadásában tette fel a kérdést: "Előre jelezhetőség: képes-e egy pillangó brazíliai szárnycsapása Texasban tornádót kiváltani?"

A kérdésfeltevés onnan eredeztethető, hogy Lorenz az időjárás rendszert tanulmányozva vette észre, hogy az nem mindig az elvárásoknak megfelelően változik. A kezdeti feltételek pár perces megváltoztatásai a kezdetleges számítógépes időjárásmodelljében hatalmas eltéréseket eredményeznének az időjárásban. A bonyolult rendszerek érzékenysége tehát hat a kezdeti feltételekre, ezért ez az ominózus előadásának címe után „pillangóhatás” néven vált közismertté. [2]

És mégis mi a kapcsolat a pillangó hatás és a biztonság között? A kockázati tényezők befolyásolják, módosítják, akadályozzák a biztonság védelme érdekében végzett tevékenységeinket, hiszen egy esemény bekövetkezése során a kockázati tényezők egymásra gyakorolt hatását lehetetlen előre megmondani. Azt, hogy milyen biztonsági tevékenységet kell alkalmazni, attól függ, hogy milyen tényezők befolyásolják bekövetkeztét. A váratlan, előre nem látható eseményekkel szemben a veszélyhelyzet értékelésével, a kockázati tényezők megállapításával biztosítható a védelem optimalizálása. Ez a kockázatbecslés.⁴ [3]

A bekövetkező kockázati események - rossz esetben - képesek egymást olyan szinten gerjeszteni, hogy a végeredmény láncreakció kialakulása lehet, amely helyzet akár katasztrófa okozására is alkalmassá válhat. Tehát minden ismert beavatkozásunk tekintetében a veszélyesnek ítélt kockázati eseményt már a kialakulása pillanatában a helyszínén kell elhárítani, megakadályozni a kialakulását, vagy bekövetkezése esetén felszámolni az esetleges veszteség csökkentése, illetve minimalizálása érdekében.

A biztonság szempontjából a veszélyhelyzet értékelésekor kockázati elemként - kockázati mátrix⁵- az alábbiakat kell figyelembe venni:

- események bekövetkezésének gyakorisága,
- károkozás mértéke.[3]

A pillangó-hatást figyelembe véve azzal is számolnunk kell, hogy a kár-, vagy katasztrófaeseményt egy nem ismert, nem előre jelzett cselekmény, vagy akár egy beavatkozás által keletkezett következményhatás idézte elő.

---

³ Edward N. Lorenz 1917-2008. amerikai matematikus, meteorológus; a modern kori káosz elmélet atyja, forradalmi ötleteket fejlesztett ki a rétegzett forgó folyadékok energetikájáról, amely hozzájárult a légköri dinamikai megértéshez és az időjárás előrejelzéséhez. <http://www.nasonline.org/publications/biographical-memoirs/memoir-pdfs/lorenz-edward.pdf> (letöltés ideje: 21018. 07. 18.)

⁴ kockázatbecslés: a kockázatazonosítás, a kockázatelemzés és a kockázatértékelés átfogó folyamata [3]

⁵ kockázati mátrix: olyan két dimenziós diagramm, melynek függőleges tengelyén a veszélyeztető hatás következménye, vízszintes tengelyén a veszélyeztető hatás bekövetkezési valószínűsége (gyakorisága) található, és amelynek eredményeként megállapítható, hogy egy adott veszélyeztető hatás mekkora kockázatot jelent az adott településre [3]

A fentiek figyelembevételével az alkalmazott védelmi tevékenységek tervezése során pontosan meg kell határozni a védekezés célját, irányát, területi integritását. Ugyan nem lehet minden eshetőséget figyelembe venni, de a lehetőségét annak, hogy egy esemény bekövetkezik és milyen hatással, azt kizárni sem lehet teljesen. Ha belegondolunk, a veszéllyel érintett terület nagysága olyan méreteket is ölthet, hogy védekezési lehetőségeink és a szükséges anyagi ráfordítás mértéke beláthatatlanná válhat. pl. I. világháború kitörése.⁶

IZRAEL VÉDELMI FELADATAI - TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

A mai Izrael területén Izrael Államot 1948. május 14-én kiáltották ki az Egyesült Nemzetek 1947-es felosztási terve alapján. Az állam kikiáltást követően szinte azonnal szembe kellett néznie az arab lakta térség fegyveres csapataival. A Közel-Keletet érintő fegyveres konfliktusok azóta sem csitultak, csak időleges békéről lehet beszélni.

Az Izraeli Statisztikai Hivatal adatai szerint Izrael lakossága 1949-ben 1, 173 millió, 2017-ben 8,796 millió volt, és csak az elmúlt 20 évben közel 3 millió fővel nőtt a lakosság száma. [4]

A lakosságszám növekedésével, illetve a lakott települések számának növekedésével egyidejűleg kellett gondoskodni megfelelő védelmükről.

Az Izraeli Védelmi Erőket⁷, héberül: צבא ההגנה לישראל (héber rövidítése: צה"ל) (a továbbiakban: IDF) 1948-ban alapították. Feladata Izrael állam és a területén élők védelme, amely megalakulása óta folyamatos, igen magas intenzitással végzi a védelmi feladatokat.

Az IDF a következő egységekből áll:

- szárazföldi erők,
- légi erő,
- haditengerészet,
- igazgatóságok,
- regionális parancsnokságok.

A regionális parancsnokság egységei:

- központi parancsnokság,
- északi parancsnokság,
- déli parancsnokság,
- hátszáz védelem- Home Front Command.

---

⁶1914 június 28-án Szarajevóban egy szerb nacionalista diák, Gavrilo Princip az Osztrák-Magyar Monarchia katonai parádéján lelőtte Ferenc Ferdinánd trónörökösét és feleségét. Az osztrákok felszólították Szerbiát, hogy engedélyezze az osztrák nyomozást, ezt azonban Szerbia a belügyeibe való beavatkozásként értékelte és elutasította. Az Osztrák-Magyar Monarchia ultimátummal akarta kikényszeríteni Szerbia együttműködését, és amikor július 28-án lejárt a határidő, hadat üzent Szerbiának. Szerbia oldalán az antant tagjai üzentek hadat a központi hatalmaknak. Olaszország semleges maradt. A hadüzenet-váltások augusztus első hetében megtörténtek.

⁷ Izraeli Védelmi Erők: Israeli Defense Force

Izrael állam megalapítását követő időszakban is több fegyveres konfliktus zajlott a térségben a teljesség igénye nélkül:

- 1948- Izrael Függetlenségi Háborúja,
- 1956- Sínai hadjárat,
- 1967- Hatnapos háború,
- 1973- Jom Kippuri háború,
- 1982- Galileai béke akció,
- 1991 -I. Öböl háború,
- 1996- Libanoni háború („Isten haragja” hadművelet),
- 2002- palesztin terrortámadások- „Védőpajzs hadművelet”,
- 2006- II. Libanoni háború. [5]

A Home Front Command (héberül: פיקוד העורף) (a továbbiakban: HFC) elődje az 1948-ban alapított, polgári védelmi feladatokat ellátó „Bombardment Defense Services” (héberül: התגוננות אזרחית) volt (héber rövidítése: HAGA הג"ה) (a továbbiakban: Civil defense), amely a Tel Avivot is sújtó, sok emberáldozatot követelő egyiptomi légitámadást követően alakult meg.

Az izraeli Parlament 1951-ben jogszabályban rögzítette a Civil defense státuszát, amelynek küldetése: „... hogy megtegyenek minden szükséges intézkedést a polgári lakosság védelme érdekében az ellenséges erők támadásával szemben, vagy korlátozzák az ilyen támadás hatásait, különös tekintettel az életmentés szükségességére.” [6]

A Hatnapos háborút (1967) megelőzően a polgári védelemre nem fektettek nagy hangsúlyt. Nem voltak szervezett, felkészült egységeik, amelyek a polgári lakosság védelmét elláthatták volna, azonban a Hatnapos háború alatt bombázták Jeruzsálemet és súlyos támadás érte Tel Avivot és több izraeli várost. Ezek hatására történt meg a Civil defense átszervezése.

Az 1973-as, Jom Kippur-i háború idején győződhetek meg arról, hogy szükség van a civil lakosság megfelelő felkészítésére vészhelyzet idején, hiszen előfordulhatnak olyan szituációk, amikor a mentőszervezet nem tudja elérni a bajba jutott személyeket, területeket, ezért mindenkit úgy kell felkészíteni, hogy akár önállóan is képes legyen a mentési feladatokat elvégezni. Ez azt jelenti, hogy az egy lakóépületben lakók védelme attól is függhet, az ott lakók milyen felszereltséggel rendelkeznek a mentéshez pl. megfelelő létszámú és kiképzésű ember, felszerelések, járművek, illetve milyen felkészítésben részesültek.

A helyi lakosok együttműködve az állami szervekkel, rendőrséggel, biztonsági erőkkel tevékenykednek annak érdekében, hogy megfelelő professzionális, mobilizálható erőt hozzanak létre, amely gyors reagálású, rendelkezik mindazon képességekkel, amely szükséges az életmentéshez és az anyagi károk csökkentéséhez.

A Civil defens mellett az Israeli Regional Guard, héberül: ההגנה המרחבית (héber rövidítése: HAGMAR - הגמ"ר), (a továbbiakban: HAGMAR), a területi védelmi egység azért jött létre, hogy megvédje az akkor létrehozott mezőgazdasági közösségeket, településeket az ellenük intézett támadások ellen.

A Jom Kippur-i háborút követően az IDF megerősítette a HAGMAR által védett településeket úgy, hogy a legkorszerűbb fegyverekkel fegyverezte fel őket, így a települések az első védelmi vonal mentén az ellenséges támadások elleni elsődleges erői voltak. 1977-től a HAGMAR-t beillesztették a Civil defense kereti közé. [7]

Az 1990-es iraki invázióban Irak kísérletet tett arra, hogy Izraelt bevonja a válságba. 1991. januárjában Scud-rakéta támadás érte Tel Aviv városát, amelynek civilek is áldozatul estek.

Az ilyen támadásra, különösen vegyi támadásra, Izrael nem volt felkészülve, és az amerikai hadseregre kellett támaszkodnia. Az ún. passzív fizikai védelem (pl. gázmaszk, óvóhelyek, lakosságvédelmi tájékoztató rendszer stb.) sem volt széles körben kiépítve, így a hatékony korai figyelmeztető és riasztási rendszerek sem álltak rendelkezésre. Nem került sor a lakosság szervezett kitelepítésére sem, a lakosok maguk, éjszaka hagyták el otthonaikat. A támadások meglepetésszerűsége mutatott rá arra, hogy a súlyos hatásait csak a megfelelő felkészültséggel rendelkező szervezet és felkészített lakosok képesek elhárítani. [7]

A POLGÁROK VÉDELMEINEK RENDSZERE

Az I. Öböl háborút követően (1992) alakult meg a HFC a polgári védelmi feladatok ellátására. Fegyveres összeütközés, háborús válság vagy háború idején, természeti és ipari katasztrófák esetén is képes arra, hogy a lakosságvédelmi feladatokat ellássa. Az egység célja egyszerű: életmentés. Nemcsak Izraelben, hanem a világ számos pontján látnak el kutató-mentő missziókat, terrorcselekmények, árvizek, tűzvészek, földrengés, egyéb katasztrófák esetében. A HFC ellátja a lakosság vészhelyzetek elleni felkészítését és védelmét. [6]

1. kép Home Front Command hivatalos logója⁸ [6]

A HFC mellett az *Izraeli Légierő harctéri mentőalakulata* is ellát polgári védelmi feladatokat. Az Izraeli Légierő 1974-ben felállított *669-es egységének* alapfeladata az ellenséges tűz miatt lezuhant gépek, sebesült pilóták gyors és szakszerű kimentése, de ma már általános légi mentőalakulattá formálódott. Az egységnek három, szorosan együttműködő különítménye van: a kommandósok felelnek a bevetés biztonságáért, az orvosok a kimentettek ellátásáért, a technikai részleg a repülésért. Vészhelyzet esetén a legénységnek átszervezhetőnek kell lennie, vagyis mindenkinek bizonyos szinten értenie kell a fegyverhasználathoz, az elsősegélynyújtáshoz és a helikopter-irányításhoz. A speciális szakértelmet és technikát igénylő esetekben, valamint békeidőben az egység civil mentésre is felhasználható. (2-3.kép)[8]

⁸Home Front Command. forrás: <http://www.oref.org.il/894-en/Pakar.aspx> (letöltés ideje: 2018.07.19.)

2-3.kép 669-es egység mentési gyakorlat közben⁹ [9]

Az IDF egységébe tartozik az *Oketz* - עוקץ - (angolul: Sting) kutyás alakulat, amely a feladatok végrehajtására csatlakoznak a katonai egységekhez. Kutyáikat többféle feladatra képzik:

- harci kutya: a célpont lehető leggyorsabb ártalmatlanná tétele, közelharc,
- nyomkereső: felderítő, pl. határsáv ellenőrzés,
- kutató-mentő : katasztrófamentés,
- lőszer-, robbanóanyag kereső. [9]

A kutyás alakulat kutató- mentő feladatokat lát el természeti és egyéb katasztrófa szituációban mind Izraelben, mind pedig külföldön. (4-5.kép)

4-5. kép 2016.09.05-én Tel Avivban egy összedőlt épületben az *Oketz* egységei túlélők után kutatnak¹⁰ [10]

A kutyás egység részt vett többek között a 2017-es mexikói, 2010-es haiti-i, 2015-ös nepáli földrengést követően a romok alatt rekedtek felkutatásában.(6. kép)

⁹ Israel Defense Force.

<https://www.idf.il/%D7%90%D7%AA%D7%A8%D7%99%D7%9D/%D7%99%D7%97%D7%99%D7%93%D7%94-669/669/%D7%90%D7%99%D7%9E%D7%95%D7%9F-%D7%9E%D7%A1%D7%9B%D7%9D-%D7%91-669/> (letöltés ideje: 2018. 07.20)

¹⁰ ynet.news.com. forrás: <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4851052,00.html> (letöltés ideje: 2018. 07.20.)

6.kép 2015-ben a nepáli földrengés helyszínén túlélők után kutat az Oketz kutyás egység¹¹ [10]

LAKOSSÁGVÉDELMI FELADATOK

Izraelben a polgári védelmi feladatokat mind békeidőben, mind fegyveres összeütközés esetén a HFC látja el.

Összehasonlításként, a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről szóló 2011. évi CXIII. törvény szerint hazánkban a *fegyveres összeütközés* miatt szükséges polgári védelmi feladatok ellátása, valamint az állampolgárok felkészítése azok hatásának leküzdésére és a túlélés feltételeinek megteremtésére a Magyar Honvédség feladata. Feladatuk célja a lakosság életének megóvása, az életben maradás feltételeinek biztosítása. [11]

Ide tartozik többek között:

- riasztás, kiürítés, befogadás,
- óvóhelyek létesítése, fenntartása, működtetése,
- elsőtétítési rendszabályok kidolgozása, alkalmazása,
- a lakosság és a lakosság ellátásához szükséges nemzetgazdasági javak mentése,
- elsősegélynyújtás, lelki gondozás,
- tűzoltás,
- a veszélyes területek felderítése és megjelölése,
- vegyi- és sugármentesítés, fertőtlenítés és hasonló óvintézkedések,
- szükségelszállás és ellátás,
- szükségintézkedések a hadműveletek által sújtott területek rendjének helyreállítására és fenntartására,
- a létfontosságú közművek működési feltételeinek gyors helyreállítása,
- a halottakkal kapcsolatos halaszthatatlan járvány- és közegészségügyi, továbbá kegyeleti és egyéb adminisztrációs feladatok ellátása,
- közreműködés a lakosság túléléséhez szükséges nélkülözhetetlen létesítmények működőképességének fenntartásában. [11]

¹¹ ynet.news.com. forrás:<https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4652310,00.html> (letöltés ideje: 07.28.)

Fontos megjegyezni, hogy az ilyen esetben létrehozott polgári védelmi szervezetek csak humanitárius feladatokat láthatnak el, fegyveres, illetve súlyos erőszakos cselekmények elhárítására nem alkalmazhatóak.

A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény szerint a katasztrófavédelem tekintetében a polgári védelem olyan ösztársadalmi feladat-, eszköz- és intézkedési rendszer, amelynek célja *katasztrófa, illetve fegyveres összeütközés* esetén a lakosság életének megóvása, az életben maradás feltételeinek biztosítása, valamint a lakosság felkészítése azok hatásainak leküzdése és a túlélés feltételeinek megteremtése érdekében. [12]

A katasztrófák elleni védekezés feladata többek között:

- a lakosság felkészítése a védekezés során irányadó magatartási szabályokra,
- a polgári védelmi szervezetek létrehozása és felkészítése, valamint a működéshez szükséges anyagi készletek biztosítása,
- a tájékoztatás, figyelmeztetés, riasztás,
- az egyéni védőeszközökkel történő ellátás,
- védelmi célú építmények fenntartása,
- a lakosság kimenekítése, kitelepítése és befogadása,
- gondoskodás a létfenntartáshoz szükséges anyagi javak (különösen víz-, élelmiszer-, takarmány- és gyógyszerkészletek, állatállomány) és a kritikus infrastruktúrák védelméről,
- a kárterület felderítése, a mentés, az elsősegélynyújtás, a mentesítés és a fertőtlenítés, és az ezekkel összefüggő ideiglenes helyreállítás, továbbá a halálos áldozatokkal kapcsolatos halaszthatatlan intézkedések,
- a települések kockázatértékelésen alapuló veszélyeztetettségének felmérése,
- a veszély- elhárítási tervezés, szervezés,
- közreműködés a kulturális örökség védett elemeinek védelmében, a vizek kártételei elleni védekezés külön jogszabályban meghatározott feladatainak ellátásában,
- közreműködés a menedékjogról szóló törvény hatálya alá tartozó személy elhelyezésében, ellátásában,
- közreműködés a tűzoltásban, valamint a nemzetközi szerződésekből adódó tájékoztatás és kölcsönös segítségnyújtás feladatainak ellátásában,
- közszolgáltatás ellátásának kiesésekor az emberi életben, egészségben és az anyagi javakban esett kár megelőzése céljából a közszolgáltatás ideiglenes ellátásáról történő gondoskodás. [12]

A hatályos jogszabály szerint a hivatásos katasztrófavédelem szervezete is ellát polgári védelmi feladatokat a fegyveres összeütközés esetén, kiegészítve a Magyar Honvédség tevékenységét. A két szerv végrehajtja az alaprendeltetése szerinti feladatokat, szükség esetén azonban – jogszabályi felhatalmazás alapján- szigorúan összehangolt tevékenységgel vesznek részt az emberi élet mentésében és az anyagi javak védelmében. A Magyar Honvédség pedig közreműködik a katasztrófák elleni védekezésben. [12]

Mind honvédelmi, mind pedig katasztrófavédelmi érdekből elrendelhető polgári védelmi szolgálat, és a katasztrófák elleni védekezésben az önkéntesek is részt vehetnek akár egyénileg, akár pedig önkéntes mentőszervezetbe tömörülve. [12]

A HFC felállításakor három fő szempontot vettek figyelembe:

- jogilag szabályozott szervezet- biztosítja a beavatkozás jogi hátterét, de nem hatóságként működik,
- működőképesség biztosítása– területi parancsok és az IDF egyéb egységeivel összehangolt tevékenysége,
- szervezeti megfontolás - nagyobb hatékonyságot és eredményességet biztosít a vészhelyzeti reagáló erők összehangolásához. [7]

A HFC irányelvei:

- a polgári védelem megismertetése, képzése,
- a polgári lakossággal együttműködve történő felkészítés és védőeszközökkel való ellátás,
- irányítja a védekezésben résztvevő intézményeket, és felügyeli az eszközeik felhasználását,
- az elsődleges beavatkozók és eszközeiknek megfelelő időben és módon történő alkalmazásának felügyelete,
- a kormányzati szervek, helyi hatóságok, gazdálkodó szervek, magánszemélyek tevékenységének összehangolása,
- biztosítja a felügyeletet ellátó védelmi miniszter útján az életben maradáshoz és a vagyónvédelemhez szükséges eszközöket.

A fentiek alapján a HFC feladata:

- elsődleges szakmai szervként szolgál a polgári védelemhez kapcsolódó minden kérdésben pl. veszélyes anyagok kezelése, mentesítése,
- ellátja a polgárvédelmi feladatokat,
- a központi parancsnokságán keresztül irányítja a területi egységeket és utasítás adási joggal rendelkezik felettük.

Mivel az így létrehozott szervezet a katonai vezetés és a civil szervezetek között helyezkedett el, ez gyengítette működését.

A katonai vezetés nem támogatta tevékenységüket a megfelelő eszközökkel, és saját vezetőik sem vették komolyan a HFC szakmai tevékenységét. Tulajdonképpen a HFC-t a Civil defense folytatásának tekintették. A térségben kialakult helyzet miatt a korábbi időszakokhoz képest az ezt követő 15 évben a lakosságot veszélyeztető légitámadások helyett a nagy hatótávolságú rakétákkal szemben kellett megvédeniük.

Az ún. I. intifáda¹² [13] és a II. intifáda¹³ [14] időszaka a lakosságvédelem tekintetében igen komoly biztonsági kihívást jelentett.

Az egyetlen pozitív fejlődés akkoriban a passzív védelem területén történt. Az Öböl-háború (1991) tanulságai alapján Izraelben a hatékony lakosságvédelem érdekében 1994. óta az új építésű lakóépületek számára kötelezővé tették olyan szobák kialakítását, amelyek megfelelő védettséget biztosítanak a hagyományos robbanóanyagok és vegyi fegyverek ellen. (7-9.kép)

7. kép

8. kép

9. kép

7-9. kép óvóhelyek (szobák) több emeletes lakóházakban, Haifa¹⁴ [15]

Ebben az időszakban a HFC kutató-mentő egységeket hozott létre és ilyen jellegű feladatokat látott el.

2006-ban a második libanoni háború idején a lakosságvédelem nem volt felkészülve és nem rendelkezett a civilek életben maradásához megfelelő eszközökkel, mert a megelőző években nem fordítottak figyelmet a HFC fejlesztésére. Az elmulasztott fejlesztések miatt az IDF szembe találta magát a Hezbollah¹⁵ elleni aszimmetrikus háborúval.¹⁶ [16]

Nemcsak az IDF és a HFC fejlesztésének hiánya, a lakosság felkészítésének elégtelensége mellett igen komoly problémát jelentett, hogy az egyéb izraeli védelmi erők (rendőrség), a

¹² I. intifáda: arab felkelés 1987-1993. között az Izrael által megszállt Ciszjordánia és Gáza területén. forrás: <https://books.google.hu/books?id=etfPrGqcLTEC&pg=PA174&lpg=PA174&dq=I.intif%C3%A1da&source=bl&ots=WQyS9qtRsV&sig=xgkXHpEASLeSVIKAXuaA1bjemQ&hl=hu&sa=X&ved=2ahUKEwjH6tmMzLrcAhVDYIAKHcMxDjE4ChDoATAlegQICBAb#v=onepage&q=I.intif%C3%A1da&f=false> (letöltés ideje: 2018.07.25.)

¹³ II. intifáda: izraeli- palesztin konfliktus 2000-2004. között. forrás: <https://journals.lib.unb.ca/index.php/jcs/article/view/220/378> (letöltés ideje: 2018.07.25.)

¹⁴ a szerző felvételei: dr. Nováky Mónika

¹⁵ Hezbollah: „Isten pártja”. Libanoni félkatonai és politikai szervezet. forrás: <https://www.britannica.com/topic/Hezbollah> (letöltés ideje: 2018. 07.29.)

¹⁶ aszimmetrikus háború: „Az aszimmetrikus hadviselés az érdekérvényesítés formája, amely főként a gazdasági érdekeken alapul. A szakértők megítélése szerint a konfliktusok egyre elhúzódóbbak, rendezetlenek, és mindinkább aszimmetrikussá válnak. Az aszimmetrikus hadviselés tehát gyűjtőfogalom, amely egyaránt tartalmaz sok mindent, kezdve a felkelésellenes műveletektől, egészen a gerillaműveletekig. (A terrorizmus nem képezi részét e fogalomkörnek, mert azt a jog egyértelműen szabályozza.) Mindeközben az eszközök (szakadár erőkre való támaszkodás, öngyilkos merényletek alkalmazása, irreguláris alakulatok bevetése, pszichológiai hadviselés stb.) egyre változatosabbak.” forrás: http://mhht.eu/hadtudomany/2015/1_2/2015_1_2_7_KONFERENCIA.pdf (letöltés ideje: 2018. 07.26.)

kormányzati és nem –kormányzati, valamint a civil szervezetek sem tudtak hatékonyan együttműködni.

A korábbi feladatrendszer alapján az IDF feladata kizárólag katonai jellegű volt, azonban a fegyveres konfliktusok tanulsága szerint nem választható szét szignifikánsan a katonai és a polgári lakosságvédelmi feladatrendszer, hiszen az emberi élet mentése azonnali reagálást igényel, ezért a lakossági riasztó- figyelmeztető rendszerek fejlesztése, valamint a kutató-mentő tevékenység és a megfelelő lakosságtájékoztató rendszerek kiépítése igen fontos fejlesztést kapott. [17]

A polgári védelemnek az elkövetkező időszakban a következő kihívásokkal kell szembenéznie:

- az ellenséges rakéták hatósugara nagyobb és precízebb,
- kritikus infrastruktúrák fokozottabb védelmet igényelnek,
- elhúzódó harci cselekmények várhatóak,
- a hatékony izraeli védelmi rendszer (pl. Vaskupola¹⁷) hamis biztonságérzetet nyújthat a lakosságnak, [18]
- a természeti veszélyek kockázata közül a földrengések elleni védekezésre kell felkészülni (kutató- mentés),
- az ember által okozott veszélyhelyzetek kockázata megnövekedhet. [6]

A HATÉKONY LAKOSSÁG-TÁJÉKOZTATÁS ESZKÖZEI

Ahogy a fentiekből is látszik a hátszág-, lakosságvédelmét a hadsereg részét képező HFC látja el, mely elsősorban a fegyveres támadások elleni lakosságvédelmet jelenti. Emellett a természeti katasztrófák, kémiai-, biológiai, valamint veszélyes anyagok elleni védelem, földrengés elleni lakosságvédelmi intézkedések tervezési, szervezési feladatait is ellátják.

Lakossági tájékoztatás céljából működtetik a <http://www.oref.org.il/> honlapot, ahol héber, angol, arab és orosz nyelven találhatóak meg a lakosság számára a naprakész veszélyhelyzeti információk, kisfilmek, vészhelyzetekre vonatkozó magartartási szabályok.

A honlapon megtalálhatóak az adott régióra vonatkozó tudnivalók:

- veszélyeztetettség foka,
- teendő intézkedések,
- a riasztás időtartama.

A honlapon minden korosztály számára biztosított a megfelelő információhoz jutás, kisfilmekkel, tájékoztató kiadványokkal, valamint letölthető applikációkkal. Az idősek, fogyatékkal élők, gyermekek, családok illetve az egyéb okok miatt segítségre szorulóknak számára is találhatóak segítő információk.

A honlap tartalmazza a teendőket: rakéta támadás, földrengés, tűz, cunami, veszélyes anyagokkal kapcsolatos események, árvíz esetére.

---

¹⁷ Vaskupola (angolul: IRON DOME, héberül: כפת ברזל) mobil, kis hatótávolságú, nagyon pontos rakétavédelmi rendszer. forrás: https://honvedelem.hu/cikk/46447_vaskupola_raketakbol (letöltés ideje: 2018. 07.26.)

Tartalmazza továbbá, hogy a veszélyhelyzeteket hogyan lehet felismerni, hogyan lehet megelőzni (pl. tűz), mit kell tenni, ha már bekövetkezett az esemény, mely magatartási szabályokat kell betartani, mit tegyünk/ ne tegyünk, milyen hely jelent biztonságot (pl. óvóhely a lakásban: 7-9. kép, illetve nyilvános helyen:10-12.kép)

10. kép

11. kép

12. kép

10-12.kép nyilvános óvóhelyek Haifán¹⁸ [19]

A nyilvános óvóhelyek bárki számára elérhetőek, jól felismerhetőek, mint ahogyan azt a képeken is látni.(10-12.kép)

Az oldal információkat tartalmaz arra nézve is, hogy mit tartsunk otthon és amennyiben el kell hagyni otthonunkat, mit vigyünk magunkkal:

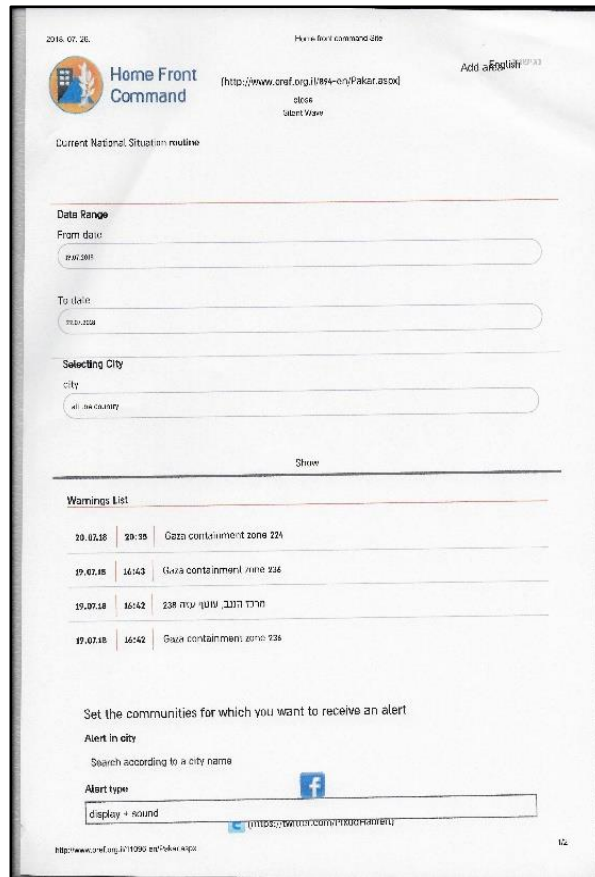
- telefon, plusz töltővel,
- konzerv, tartós élelmiszer,
- ivóvíz (személyenként és naponként 3 liter),
- elsősegélycsomag,
- tűzoltó készülék,
- személyes okmányok másolata,
- állandóan szedett gyógyszer,
- a család egyéb szükségletei. [6]

Minden Izraelben élő tájékozódni tud arról, hogy a lakhelye szerinti körzetben van-e veszélyt jelentő esemény. A körzeteknek adott száma van, és riasztás esetén a műsorszolgáltatók, az internet, televízió, a HFC hivatalos honlapján és telefon applikációján is megjelenik a riasztás.

Arra is van lehetőség, hogy a korábbi időszakokra is megnézzük történt-e riasztás.

A honlap szerint a 2018. 07.19. és 2018. 07.20. közötti időszakban 4 esetben történt riasztás a Gázai övezet 224, 239, 238. számú zónáiban. Ezeken a területeken a riasztást követően a polgároknak 15 másodperce van elérni a biztonságos helyeket.

¹⁸ szerző felvételei: nyilvános óvóhelyek Haifán

13.kép A HFC - פיקוד העורף – hivatalos honlapján a 2018. 07.19-20. közötti időszak riasztásai¹⁹[6]
 A 2018. 07.20. 20.35 órakor, a Gázai területre kiadott riasztást a Kan11 televízió csatorna esti hírműsora idején az alábbiak szerint láthatták a nézők: a képernyő alsó szélén piros sávban „polgári védelmi riasztás”, a képernyő jobb felső sarkában, a kék sávban: „polgári védelmi riasztás”, alatta a sárga sávban pedig az érintett terület és annak száma: „Gaza 224”. (14. kép)
 A riasztást a műsorvezető is beolvasta.

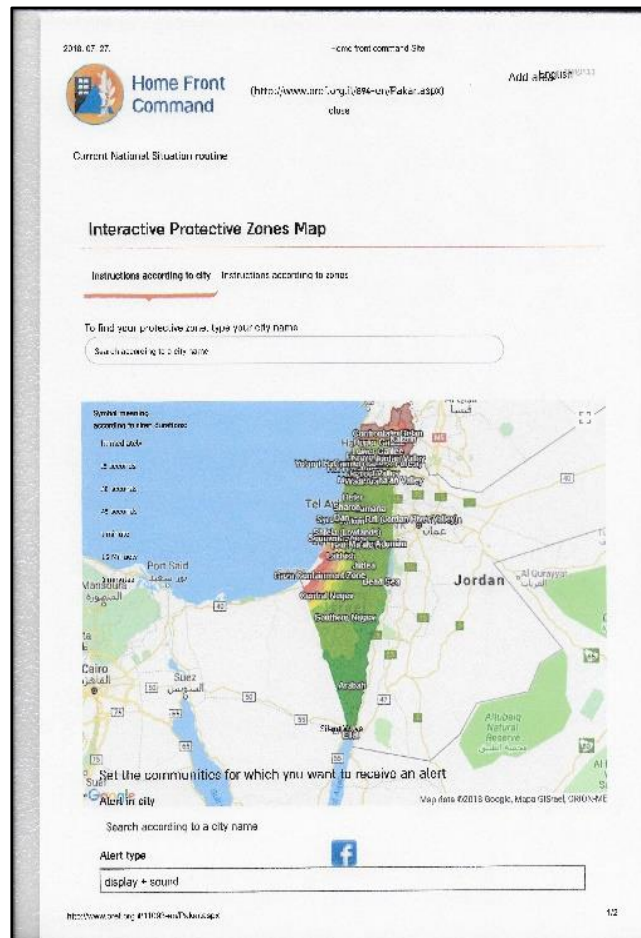
14. kép 2018. 07.20. Kan 11 TV csatorna esti hírműsora²⁰ [20]

¹⁹ Home Front Command. forrás: <http://www.oref.org.il/11096-en/Pakar.aspx> (letöltés ideje: 21018. 07.26.)

²⁰ Kan 11 TV csatorna esti hírműsora, 2018. 07.20. forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=-c9hrelcuDI> (letöltés ideje: 2018. 07.27.)

Azt, hogy a riasztást követően mennyi idő alatt kell biztonságot nyújtó helyet elérni, szintén a honlapon található térképen láthatjuk, ahol Izrael zónákra van felosztva a fenyegetettség alapján.

15. kép Interactive Protective Zones Map ²¹[6]

Az északi területeken a barnával jelölt részeken pl. Golán régió, a riasztást követően azonnal, a piros színnel jelölt Katzrin régióban, illetve a déli, Gazai területen 15 másodperc alatt, a szintén északi, Felső Galileai területen, valamint a déli, Eilati régióban 30 másodperc alatt kell a lakosoknak a biztonságos helyet- óvóhelyet- elérni.

A HFC a lakosság számára a honlapon, naprakészen teszi közzé a veszélyhelyzetekre vonatkozó tudnivalókat, de ugyanakkor tartalmazza az üzemekre, gyárakra vonatkozó kötelezettségeket.

Polgári védelmi felügyelőt kell alkalmazni olyan üzemekben ahol 10, vagy annál több dolgozót foglalkoztatnak, oktatási intézményekben, kórházakban, a 10-nél kevesebb dolgozót foglalkoztató üzemekben akkor, ha a védelmi minisztérium elrendeli számukra, továbbá olyan komplexumokban, ahol legalább két üzem működik és 20, vagy annál több főt foglalkoztatnak.

Megtalálható a településekre vonatkozó, veszélyhelyzetekben alkalmazandó eljárásokat tartalmazó forgatókönyv. (védelmi terv).

²¹ Pikud haOref. forrás: <http://www.oref.org.il/11093-en/Pakar.aspx> (letöltés ideje: 2018. 07.27.)

A HFC hivatalos honlapja mellett működteti a mobil eszközre, számítógépre telepíthető applikációját:https://play.google.com/store/apps/details?id=com.evigilo.smart.mobile.android.ioref&hl=en_US - hasonlóan a hazai VÉSZ²² applikációhoz. Az applikáción keresztül minden, a honlapon is megjelenő információhoz hozzájut a lakosság.

16. kép HFC applikáció²³[21]

EGYÜTTMŰKÖDŐK

A HFC a katonai szolgálatokat töltő sorkatonákból, hivatásos és tartalékos katonákból áll. Szorosan együttműködnek az Oketz és a 669-es egységekkel.

Az IDF egységeit kiegészítik a fiatal önkéntesek, akik 16. éves koruktól csatlakozhatnak és vehetnek részt a lakosságvédelmi feladatokban.

Feladatuk:

- időseknek segítségnyújtás (pl. gázmaszkok ellenőrzése, gyógyszereik lajstromozása),
- veszélyhelyzet idején az óvóhelyeken a gyerekeknek, fiataloknak foglalkozások tartása,
- az önkormányzatok segélyhívó rendszerének működtetésében részvétel,
- gyerekeknek segítségnyújtás ahhoz, hogy minél gyorsabban az óvóhelyekre jussanak,
- a HFC honlapján az információk közzététele,
- segítenek a beérkezett segélyek elosztásában.

²² VÉSZ: Vészhelyzeti Értesítési Szolgáltatás. forrás:

http://www.katasztrofavedelem.hu/index2.php?pageid=szervezet_hirek&hirid=5159 (letöltés ideje: 2018. 07. 30.)

²³Pikud haOref hivatalos facebook honlap. forrás:

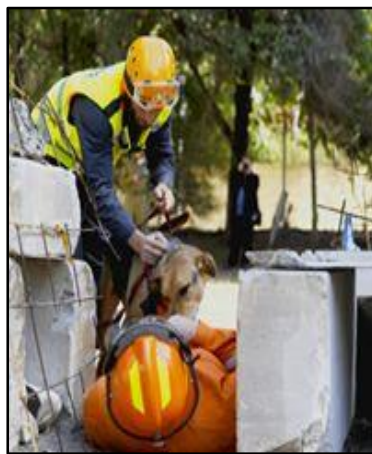
https://www.facebook.com/pg/PikudHaoref/photos/?tab=album&album_id=395701150473616 (letöltés ideje: 2018. 07.26.)

A helyi önkormányzatok képezik azt az alapkövet, amelyre a helyi közösség védelme épül, képes az ott lakóikról megfelelően gondoskodni, ennek érdekében a HFC végzi a helyi önkormányzattal együtt a képzést.

A felkészítést nem lehet elég korán elkezdni, ezért már az általános iskolákban elkezdődik a tanulók felkészítése, az elsajátított ismeretek gyakorlat keretében történő bemutatása. Így szereznek ismeretet a saját, a családjuk és közösségük védelméről, és 16. éves koruktól az ismeretek birtokában csatlakozhatnak önkéntesként a HFC egységeihez.

17. kép

18. kép

19. kép

17- 19. kép 2015-ben végrehajtott gyakorlat Izrael oktatási intézményeiben földrengés szimulálásával²⁴ [21]

Meg kell említeni az 1995-ben alapított, héberül: ZAKA (זיהוי קרבנות אסון- זק"א), önkéntes, a kormányzat által elismert szervezetet (a továbbiakban: ZAKA).

Létrehozásában szerepet játszott 1989-ben az egyik autóbusz járat ellen elkövetett robbantásos terrorcselekmény, amelyben sokan életüket veszítették. A mentésbe önként csatlakozott Yehuda Meshi- Zahav jesiva²⁵ növendék és társai is, és az ezt követő 6 évben ezek az önkéntesek több terrorcselekmény helyszínén segítettek a mentésben és az áldozatok maradványainak a zsidó vallási előírások szerinti elbánásban való részesítésében. Tulajdonképpen ezek mentén jött létre a ZAKA.

A tagok professzionális módon látják el feladataikat, tagjai orvosok, jogászok, volt katonák, kommandósok, mindannyian speciális képzettséggel rendelkeznek és magas színvonalon tudnak segíteni a bajba jutottaknak. Az elsősorban ortodox zsidókból álló szervezet területileg a rendőrségi kerületekhez igazodik. Emellett tagjai az Izraelt alkotó egyéb kisebbségek: beduin, drúz, muszlim, cserkesz, keresztény lakosok is. Nemcsak vallásos (ortodox), hanem un. világi tagjai is vannak, valamint nők, fiatalok és idősek is csatlakoztak a ZAKA egységeihez.

Napjainkban feladata napi 24 órában egész Izrael területén és külföldön is:

²⁴Pikud haOref hivatalos facebook honlap. forrás:

https://www.facebook.com/pg/PikudHaoref/photos/?tab=album&album_id=868007226576337 (letöltés ideje: 2018. 07.26.)

²⁵ jesiva: zsidó vallástudományi főiskola. forrás: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-etimologiai-szotar-F14D3/j-F2808/jesiva-F2843/> (letöltés ideje: 2018. 07.28.)

- kutató- mentő feladatok katasztrófa, terrorcselekmények, balesetek, bűncselekmények helyszínén,
- elsősegélynyújtás, orvosi ellátás.

Különleges alakulatai az alábbiak:

- motoros egység – gyors elsősegélynyújtás,
- kutyás egység – eltűnt személyek, holttestek felkutatása,
- Jet ski, búvár egység - vízi (tengeri) kutatás és mentés,
- dzsip egység- nehezen megközelíthető helyeken történő segítségnyújtás,
- “Grace of truth”, héberül: שְׁלוֹמֵת אֱמֶת , a terrorcselekmények, balesetek, bűncselekmények, katasztrófák, hirtelen halálesetek áldozatainak a vallási előírások szerinti bánásmód biztosítása a világ bármely pontján,
- vészhelyzeti egység: háború, természeti katasztrófa esetén a polgári lakosság elsődleges ellátása,
- nemzetközi kutató- mentőegység.

A szervezet a világ számos katasztrófa sújtotta területén vett részt a bajba jutottak mentésében. A 2004-ben, az Indiai Óceán térségét sújtó pusztító földrengést követő cunami által érintett országokban: Thaiföld, India, Sri Lanka, Indonézia, elsősorban az izraeli áldozatok felkutatásában közreműködtek. Részt vettek az IDF- HFC csapataival közösen a 2010-es Haiti-i, 2015-ös nepáli, 2017-es mexikói földrengések, a 2011-es Japán cunami helyszínein a romok alatt rekedt áldozatok kutatásában és ellátásában is, valamint a 2015-ös párizsi terrortámadást követően az áldozatok felkutatásában.

20. kép 2015. Nepáli földrengés helyszínén a HFC és a ZAKA önkéntesei közösen vesznek részt az áldozatok felkutatásában²⁶ [22]

2005-ben az ENSZ²⁷ önkéntes nemzetközi mentőszervezetként ismerte el.

A beavatkozásai során szorosan együttműködik a rendőrséggel, a biztonsági erőkkel és a mentőszervezetekkel. Felkészítésükben, kiképzésükben a rendőrség igazságügyi egysége, a

²⁶ ZAKA hivatalos honlap. forrás: <https://www.zaka.us/galleries/pictures/290415> (letöltés ideje: 2018.07.28.)

²⁷ ENSZ: Egyesült Nemzetek Szervezete

HFC, és a törvényszéki központ is részt vesz, valamint nemzetközi mentőszervezetekkel is két-, illetve többoldalú együttműködési megállapodás keretében folytat felkészítést és kiképzést.

Legutóbb a Guatemalai vulkán kitörést követően vettek részt a nemzetközi mentőcsapatok munkájában. [22]

21. kép Guatemala: vulkán kitörés helyszínén a ZAKA önkéntesei is részt vettek a mentésben²⁸
[22]

A JÖVŐ ÉS FEJLESZTÉSEK

Az egyre szaporodó katasztrófa események megkövetelik a professzionális képességű beavatkozókat és a professzionális eszközöket. Ezért kiemelt figyelmet fordítanak a kutatásra és fejlesztésre (a továbbiakban: K+F).

A vészhelyzetek tervezése, az azokra történő gyors és hatékony reagálás, az emberi élet védelme és a mentés során alkalmazott technikai eszközöknek mind meg kell felelni az egyre nagyobb kihívásoknak (pl.: súlyosabb, nagyobb területet pusztító tűz 2010-ben és 2016-ban Haifán) és a rohamtempóban változó technikai vívmányoknak.

Gyakorlati tapasztalatok figyelembe vételével történik a képzési, kiképzési eszközök fejlesztése, a beavatkozás, kutató- mentő tevékenység során alkalmazott eszközök, berendezések fejlesztése, amelyek alkalmasak és megfelelnek az INSARAG²⁹ irányelveknek és az USAR³⁰ csapataira vonatkozó műszaki követelményeknek, hiszen a HFC és a ZAKA egységei is részt vesznek nemzetközi katasztrófakezelésben. [23]

A gyors és megfelelő lakosságtájékoztatás érdekében fejleszteni szükséges a korai figyelmeztető, riasztó és információs rendszereket is.

A K+F startégiája és fejlesztési területei a polgári védelem területén:

²⁸ ZAKA hivatalos honlap. forrás: https://www.zaka.us/Breaking_news/040618 (letöltés ideje: 2018.07.28.)

²⁹ INSARAG: International Search and Rescue Advisory Group- Nemzetközi Kutató-mentő Tanácsadó Csoport. forrás: <http://www.insarag.org/> (letöltés ideje: 2018. 07.26.)

³⁰ USAR: Városi kutató-mentő – Urban Search and Rescue. forrás: <http://www.insarag.org/> (letöltés ideje: 2018. 07.26.)

- válságkezelés,
- helyzet felismerés,
- katasztrófa-ellenállóképesség fejlesztése,
- kritikus infrastruktúra védelem,
- kommunikációs technológiás, interoperabilitás.

Ezekon belül kiemelt hangsúlyt kap:

- hagyományos, vegyi-, biológiai-, radiológiai- és nukleáris fegyverek, veszélyes anyagok elleni védekezés, tervezés, felderítés,
- USAR csapatok eszközei, nemzetközi bevetés,
- kritikus infrastruktúrák védelme tekintetében kockázatértékelés,
- a lakossági tájékoztatás területén a megfelelő infokommunikációs rendszerek fejlesztése,
- nem kormányzati résztvevők és a regionális szervek képzése,
- sürgősségi ellátás fejlesztése,
- a bekövetkezett események vizsgálata, tapasztalatok feldolgozása,
- veszélyes anyag kibocsátás ellenőrzése érdekében szenzorok telepítése.

A kutatási tevékenységek során figyelembe veszik a lakosság véleményét és tapasztalatait a veszélyhelyzet kezelése kapcsán.

ÖSSZEGZÉS

A biztonságra törekvés mindannyiunk érdeke. Azt, hogy mely szegmense kap hangsúlyt, azt az adott időszak kihívásai határozzák meg. Az I. és a II. világháborút követően joggal bizhattunk abban, hogy nem kell szembenéznünk világméretű háborúkkal, és a civil lakosság természeti katasztrófák elleni védekezésre helyezhetjük a hangsúlyt. Azonban napjainkban a világ több pontján dúlanak fegyveres konfliktusok és a természet egyre nagyobb pusztítást végez a lakott területeken. Izraelben a lakosságvédelem jelenti mind a fegyveres támadások, mind pedig a természeti események elleni védekezést. Ezért a jelenlegi helyzetben a katonai rendszerbe illesztve működik a polgári védelem, természetesen szoros együttműködésben az önkéntes szervezetekkel és a lakossággal, hiszen ez teszi lehetővé a gyors és hatékony beavatkozást a civil lakosság életének védelme érdekében.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] Ambrusz J.: Rendvédelmi ismeretek. NKE, Budapest, 2014. ISBN 978-615-5305-61-0
- [2] Hvad er matematik? B, i-bog . Lorenz's artikel: Sommerfluge-effekten. Predicability: Does the Flap of Butterfly's Wings in Brazil Set Off a Tornado in Texas? ISBN 978 87 7066 494 3.
http://static.gymportalen.dk/sites/lru.dk/files/lru/132_kap6_lorenz_artikel_the_butterfly_effect.pdf (letöltés ideje: 2018. 07.18.)
- [3] 234/2011. (XI.10.) Kormányrendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról.
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A1100234.KOR/ts/20180101/> (letöltés ideje: 2018. 07.18.)
- [4] Izraeli Statisztikai Hivatal.
http://www.cbs.gov.il/ts/IDbd93554d4c0f00/databank/data_ts_func_e_v1.html?t_d=2&level_1=2&level_2=1&level_3=1&name_ser_list=2&name_tatser_list=1&data_kind_list=1&time_unit=1&ybegin=1949&mbegin=1&yend=2017&mend=12 (letöltés ideje: 2018. 07.17.)
- [5] Tények Izraelről. Izrael Állam Külügyminisztériuma. 2010.
http://mfa.gov.il/MFA_Graphics/MFA%20Gallery/Documents%20languages/FactsHungarian.pdf (letöltés ideje: 2018. 07.22.)
- [6] Home Front Command hivatalos honlapja. <http://www.oref.org.il/1045-he/Pakar.aspx> (letöltés ideje: 2018. 07.22.)
- [7] Elran M.: The Israeli Home Front Command: Missions, Challenges, and Future Prospects. Military and Strategic Affairs. 8. évfolyam. 1. szám, 2016.
<http://www.inss.org.il/wp-content/uploads/systemfiles/MASA8-1Eng.04Elran614273268.pdf> (letöltés ideje: 2018. 07.22.)
- [8] Israel Defense Force hivatalos honlapja. <https://www.idf.il/> (letöltés ideje: 2018. 07.19.)
- [9] Israel Defense Force hivatalos honlapja.
<https://www.idf.il/%D7%90%D7%AA%D7%A8%D7%99%D7%9D/%D7%9E%D7%A8%D7%95%D7%9D/%D7%A2%D7%95%D7%A7%D7%A5/> (letöltés ideje: 2018. 07.20.)
- [10] [ynet.news.com.https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4652310,00.html](https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4652310,00.html) (letöltés ideje: 07.28.)
- [11] 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről.
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A1100113.TV/ts/20180518/> (letöltés ideje: 2018. 07.20.)
- [12] 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról. <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A1100128.TV/ts/20180101/> (letöltés ideje: 2018. 07.20.)

- [13] Alimi E.Y.: Israeli Palestinian the First Palestinian Intifada.173-174.o. ISBN 0 203 96126 9.
<https://books.google.hu/books?id=etfPrGqcLTEC&pg=PA174&lpg=PA174&dq=I.intif%C3%A1da&source=bl&ots=WQyS9qtRsV&sig=xgXkXHpEASLeSVIKAXuaA1bjemQ&hl=hu&sa=X&ved=2ahUKEwjH6tmMzLrcAhVDYlAKHcMxDjE4ChDoATAIegQICBAB#v=onepage&q=I.intif%C3%A1da&f=false> (letöltés ideje: 2018. 07.25.)
- [14] Pressman J.: The Second Intifada: Background and Causes of the Israeli-Palestinian Conflict. Journal of Conflict Studies, XXIII. évfolyam 2. szám, 2003.
<https://journals.lib.unb.ca/index.php/jcs/article/view/220/378> (letöltés ideje: 2018.07.25.)
- [15] Nováky M.: óvóhelyek több emeletes lakóházakban, Haifa.
- [16] Resperger I.: Az aszimmetrikus hadviselés – mit takar a kifejezés? Hadtudomány,XXV. évfolyam. 1-2.szám, 2015. 29-80.o.
http://mhtt.eu/hadtudomany/2015/1_2/2015_1_2_7_KONFERENCIA.pdf (letöltés ideje: 2018. 07.26.)
- [17] Elran M.: Management of the Civilian Front by the Home Front Command: Significance and Implications. INSS Insight. 2018/1066. <http://www.inss.org.il/wp-content/uploads/2018/06/No.-1066.pdf> (letöltés ideje: 2018. 07.26.)
- [18] Trautmann B.: Vaskupola rakétákból. A leghatékonyabb légtérőr.
https://honvedelem.hu/cikk/46447_vaskupola_raketakbol (letöltés ideje: 2018. 07.26.)
- [19] Nováky M.: nyilvános óvóhelyek Haifán.
- [20] KAN11 televízió csatorna 2018.07.20. heti hírműsor.
<https://www.youtube.com/watch?v=-c9hrelcuDI>. (letöltés ideje: 21018. 07.27.)
- [21] Pikud haoref hivatalos Facebook oldala.
https://www.facebook.com/pg/PikudHaoref/photos/?tab=album&album_id=395701150473616 (letöltés ideje: 2018. 07.26.)
- [20] ZAKA hivatalos honlapja. <http://www.zaka.org.il/> (letöltés ideje: 2018. 07. 28.)
- [21] INSARAG hivatalos honlapja. <http://www.insarag.org/> (letöltés ideje: 2018. 07.26.)